VINKO IVANČEVIĆ

KORČULA POD FRANCUZIMA (1806—1813)

Otok Korčula od 1806. do 1813. god. nalazio se pod francuskom okupacijom s nekim prekidima u 1806. i u 1807. god. kada je u ruskim rukama. Iz arhiva francuske uprave, koji se pod serijom *Acta gallica* čuva u Historijskom arhivu u Dubrovniku, povadio sam više podataka koji su u vezi s francuskom okupacijom grada i otoka Korčule, pa neke od njih ovdje objavljujem.

Stanovništvo. Godine 1808. otok Korčula je imao 6464 stanovnika, od toga je grad Korčula imao 2517. Ali tu će biti uključeni Žrnovo i Lumbarda, jer jedan od popisa iz g. 1811. za grad Korčulu sadrži podatak od 1457 stanovnika. Prema jednom drugom popisu — također iz g. 1811. — grad Korčula ima 1377 stanovnika, a ostala mjesta na otoku: Lumbarda 316, Žrnovo 654, Račišće 370, Pupnat 341, Čara 201, Smokvica 408 i Blato 2673. Dakle ukupno je tada otok imao 6340 stanovnika.[1] Neki podatak iz g. 1812. naznačuje u gradu 633 stanovnika, a u predgrađima 813, dakle ukupno za grad Korčulu 1446 stanovnika.[2] Kako vidimo, već tada je više građana živjelo u predgrađima nego u starom predjelu grada. Na otoku Korčuli najviše ima poljoprivrednika, a zatim se među ostalim zanimanjima spominju: kamenari, brodograditelji, kovači, trgovci, ribari, pomorci, popovi, učitelji, liječnici, posjednici i drugi.

Općinska uprava. Godine 1810. gradonačelnik je Jerolim Arneri a općinski tajnik Pavao Miuttini. Na kraju g. 1811. bila je imenovana nova općinska uprava, i to: gradonačelnik Matija Miloš, prisjednici Ivan Ivanišević i Petar Dimitri, vijećnici Frano Giunio,

[1] A.g. Financije Tit III R 9.

[2] A.g. 1812 Kontribucije R 4—7 No 3451.

Antun Boschi, Jakov Španić, Antun Medini, Marin Verzotti, Ivan Španić, Vinko Samuelli, Josip Lovričević, Vinko Zafron, Gašpar Mirošević, Dominik Depolo, Vinko Bonvardo, Antun Miuttini i Dominik Andrijić.[3] Za Miloša kad je kandidiran za gradonačelnika bile su date ove karakteristike: posjednik, intelektualac, prvorazredan odvjetnik, ima mnogo novčanih sredstava, prije je marljivo i časno obavljao službu načelnika grada.

Poddelegat Kaboga. Odmah u početku francuske uprave u našim krajevima dubrovački vlastelin Vlaho Marin Kaboga je u njezinoj službi. Godine 1808. i 1809. Kaboga je francuski guvernatur na Lastovu. Dekretom od 16. I 1812. Kaboga je imenovan poddelegatom političke vlasti za cijeli otok odnosno za distrikt Korčulu. Dana 9. III 1812. položio je svojeručnu pismenu zakletvu vjernosti caru Napoleonu ovog sadržaja.

> *Io Biagio Marino Caboga Subdelegato di Curzola giuro a Dio Omnipotente ed Omniscio, che sarò sempre ubidiente alle Costitutioni dell'Impero, fedele a Sua Maestà Imperatore e Re nostro Augusto Sovrano, e che mi presterò con zelo e premura nel esercizio delle mie funzioni. Così Dio m'ajuti.*

U službi je bio vrlo revan i odan francuskoj vlasti. Nije bio osobito samostalan, pa se za mnoge stvari koje je mogao riješiti sam često obraćao za mnijenje i upute svom pretpostavljenom intendentu u Dubrovniku. Ima dokaza da je štitio probitke pučanstva Korčule i nastojao mu pomoći prema svojim mogućnostima.[4] Bio je obrazovan i posebno dobro potkovan u pravnim stvarima te je dobro poznavao prijašnje zakone i nove zakone francuske uprave. Njegova obrazovanost dolazi do izražaja u stilskoj i stručnoj obradi njegovih izvještaja koje šalje pretpostavljenoj vlasti. Uz talijanski jezik, na kojem je obavljao gotovo cijelo dopisivanje s višom vlasti u Dubrovniku, poznavao je i francuski. Kaboga je bio veliki frankofil, što se osobito pokazalo kada je, pošto su u veljači 1813. god. Englezi zauzeli Korčulu, prešao u Orebiće, da dalje služi Francuzima. Odatle je bespomoćno gledao kako se Englezi zalijeću iz Korčule na suprotnu pelješku obalu i tu se ponašaju kao pravi gospodari uzimajući pod Rozarij potrebnu im vodu i ostalo. Kako ćemo kasnije vidjeti, bili su ga odatle oteli, poveli čak na Vis i ponovo vratili u Orebiće.

Prije Kaboge bio je vršilac dužnosti poddelegata tadašnji mirovni sudac u Korčuli Jakov Lujo Biličić. Biličić je nastavio obavljati službu mirovnog suca i za Kabogina upravljanja Korčulom

[3] A.g. 1811 Opć. poslovi R 5—9 No 4205.
[4] A.g. 1812 Nadgledništvo R 1—6 No 1155 prilog.

kao poddelegat. I Biličić je bio frankofil, jer po dolasku Englezi ne htijući ući u njihovu službu odlazi u Dubrovnik i odatle u svoj rodni Omiš.

Budžet i novčano stanje općine. U prvim uputama za sastav budžeta koje su dobivale općine od više vlasti upućivali su ih da među izdacima unesu najnužnije potrebe, kao što su izgradnja grobišta, pomoć bolnicama ili njihovo osnivanje, popravak tamnica itd. Općine su iz svojih prihoda trebale da podmire 1. uzdržavanje i popravke vojničkih zgrada, 2. uzdržavanje i popravke imovine i pokućstva vojničkih posada, 3. prehranu i troškove uzdržavanja zatvorenika, 4. popravke tamnica, plaće kirurzima i čuvarima zatvora, 5. troškove za lazarete i trgovačke luke i 6. troškove za pučke škole.[5]

Zanimljiv je budžet općine za g. 1810. koji je ujedno bio i budžet za cijeli otok s obzirom na to da je za Francuza otok Korčula sačinjavao jedan distrikt, ponajprije podvrgnut Makarskoj, a kasnije Dubrovniku. U g. 1812. postojale su na otoku ove općine: Korčula, Blato, Smokvica i Račišće. Novom podjelom Ilirskih pokrajina pod distrikt Korčulu spadale su od 1. I 1813. osim otoka Korčule još općine Orebići, Kuna, Trpanj i Janjina i otok Lastovo.[6] Iz zaključnog računa za g. 1810. vidimo da su ukupni prihodi ostvareni u iznosu od fr. 6597.76.47, a budući da su izdaci iznosili samo fr. 4060.16.36 općina je završila tu budžetsku godinu s viškom od fr. 2537.60.11. Izvori općinskih prihoda bili su: najmovi općinskih nekretnina, trošarina na različite živežne namirnice, prihod od općinskog zemljišta pod lozom i žitaricama, ostatak nepotrošenog novca iz g. 1809. i najmovi općinskih otočića koje je općina iznajmljivala privatnicima za ispašu stoke. Od trošarina na živežne namirnice 10 santima franka išli su u korist općina, a cijeli ostatak javnoj riznici. Kasnije je taj iznos općini bio snižen na polovicu, tj. na 5 santima.[7] Obližnji otoci i zemljišta iznajmljeni privatnicima bili su: Pločica, rt Privala, Kosor, Obljak, otoci u blizini Smokvice, Kneža, Knežić, Gubavac, Majsan, Stupa, Gojak, Planjak, Kamenjak, Karbuni, Projizd, Ošjak, Trstenik, Pržnjak, Vrnik i Sutvara. Općinski rashodi trošili su se za plaće općinskih činovnika i troškove ureda, na plaću općinskog liječnika, za popravke zgrade bivšeg biskupa, za neke radove na tamnicama i gradskim zidinama. Bilo je više prijedloga da bi se budžetska sredstva korisno upotrijebila za opće dobro, kao npr. za gradnju grobišta, čišćenje trgova i ulica, za noćnu rasvjetu, za popravak zdenaca itd., ali ništa od svega toga nije bilo učinjeno u g. 1810. Francuska je uprava poštovala obveze

[5] A.g. 1812 Kontribucije R 4—7 No 8222.
[6] A.g. 1812 Općin. poslovi R 5—6 No 5360 prilog.
[7] A.g. 1812 Kontribucije R 4—7 No 247/354 prilog.

prijašnjih vlasti, te je isplaćivala mirovine za službu pod prijašnjim upravama, razne druge novčane obveze i slično.[8]

Također će biti zanimljivo ako spomenem koji su predmeti tada spadali pod trošarinu prema dekretu koji je bio izdao Dandolo 15. XII 1807. To su bili: vino i ocat, rakija, rum i likeri, kukuruz u zrnu i brašnu, žitarice u zrnu i brašnu, tjestenina, riža, sočivo, goveda, telad, svinje, ovce, koze, slanina, pršut, kobasice, soljeno i dimljeno meso, voštane i lojane svijeće, slana, pržena, suha, marinirana i dimljena riba, ulje i sir.[9]

Idućih godina sve se više usavršavao porezni sistem. Stizale su razne naredbe bilo iz Pariza bilo iz Ljubljane kojima su se uvodili novi porezi. Uporedo s novim porezima imenovale su se razne komisije koje će te poreze odmjeravati, uvodile su se nove knjige iz kojih će se moći vidjeti visina porezne obveze i izabirali su se ljudi koji će naplaćivati te poreze. Tako je bio uveden porez na osobne prihode *(contribuzione personale)*. U komisiju za odmjerivanje poreza na osobne prihode bili su imenovani: Božo Arneri posjednik, Dominik Giunio posjednik, Gazar Boschi trgovac i Frano Bosnić Kovačić kanonik. Po općinama za g. 1813. taj porez je bio ovako raspoređen: Korčula 1980,50 franaka, Račišće 261, Smokvica 455,50 i Blato 1886, dakle ukupno 4583 franka.[10]

Javna bolnica. Godine 1812. korčulanski poddelegat javlja dubrovačkom intendentu, koji je bio njegov prvi pretpostavljeni, da je bolnica u Korčuli u vrlo lošem stanju. To je više sklonište iznemoglih i siromašnih ljudi nego bolnica u našem današnjem smislu, pa ga negdje i zovu *Ospitale Civile detto da Poveri.* S njim upravlja Todor Andrijić, član Javne dobrotvornosti. Poddelegatovo je mišljenje da bi ta ustanova trebala da bude pod nadzorom gradonačelnika s obzirom na to da je kao čovjekoljubiva ustanova vrlo potrebna pučanstvu. Poddelegat predlaže kao kandidate za upravu javne bolnice: Jakova Španića (58 godina) posjednika, Todora Andrijića (45) posjednika, Antuna Boschija (65) trgovca, Antuna Miuttinija (58) liječnika, Frana Bosnića Kovačića (56) kanonika, Đankarla Cettinea (30) posjednika, Vinka Bonvarda (42) brodograditelja i Frana Giunija (65) posjednika. O nekretninama tog skloništa postoje tri popisa: jedan se odnosi na ostavštinu pok. Marina Tomića zvanog Gambor, drugi na ostavštinu pok. Tome Azzalija i treći na nekretnine Javne bolnice zvane sirotište u Korčuli. Ovdje ću iznijeti samo nekretnine iz trećeg popisa: kuća na tri kata sa svodom,

[8] A.g. 1811 Općin. poslovi R 5—9 Opširne i podrobne upute o mirovinama sadržavao je tiskani dekret izdan u Ljubljani 9. II 1813. cd La commissione di liquidazione instituta col decreto imperiale de' 15. aprile 1811. e con quello de' 16. II 1812. A.g. 1813 Mirovine R 1—3 No 949.

[9] A.g. 1812 Općin. poslovi R 3—4 No 3408/970 prilog.

[10] A.g. 1812 Kontribucije R 2—3 No 4598/1297 prilozi.

smještena u gradu pod br. 147. Služi za sklonište siromašnih. Za popravak njezina krova potrebno je prema procjeni vještaka 172 venecijanske lire i 16 solada. Vinograd u Zagracu, u okolici grada, u kmetskom je odnosu s braćom Kaštelan iz Žrnova uz davanje četvrtine. Drugi vinograd veličine oko 4 gonjala[11] s dva stabla masline u polju Dračevica kod Smokvice, u kmetskom je odnosu s braćom Korenić pok. Dominika. Prosječan prihod oba vinograda na godinu je 8 barila vina, bolje vrste. Zemljište od oko 3 gonjala u Čarskom polju na mjestu zvanom Ratkova lokva koje drži u najmu Roko Arneri. Još jedno zemljište u Zavantu u blizini Blata. Nova uprava (Matko Miloš predsjednik, Frano Kovačić Bosnić potpredsjednik i članovi Jakov Španić, Antun Miuttini i Todor Andrijić) htjela je g. 1812. pomoći tom skloništu siromaha, pa je bila popisala drvodjeljske i zidarske radove koje bi trebalo provesti. Tako je isto napravila popis najnužnijeg sobnog i kuhinjskog inventara. Međutim ne nalazim što je od svega toga u idućoj godini tj. do kraja vladavine nad Korčulom francuska uprava uspjela oživotvoriti.[12]

Javna bolnica (odnosno *Ospitale de poveri*[13] kako je u tom spisu nazivaju) imala je različitih potraživanja od dužnika. Na kraju 1812. god. 16 dužnika duguju joj 2557,81 franaka. Taj novac je ona sakupila od građana dobročinitelja koji su joj ga oporukama ostavili u davna i najnovija vremena. Pozajmivala ga je za rok od pet godina uz 6 posto godišnjih kamata. Nakon isteka roka od pet godina, ukoliko dugovanje nije podmireno, trebalo je obnoviti prijašnji pismeni ugovor o zajmu. Kako spomenuh, kamatnjak je bio od 6 posto godišnje, ali prema francuskim zakonima najviša kamatna stopa mogla je iznositi 5 posto. Ipak uprava Javne bolnice, s obzirom na to da se radi o čovjekoljubivoj ustanovi, donosi odluku da se kamata od 6 posto ne snizi.

Vojna obrana grada. Francuska vojska nije imala jakih odreda u Korčuli, pa nije ni mogla odoljeti u prvom početku jakim i čestim ruskim napadima. Godine 1810. kada je bio najavljen dolazak francuske vojničke posade općina je morala žurno pristupiti popravku općinske zgrade bivšeg biskupa koju je bila namijenila za vojničku kasarnu. Za bolju obranu grada podigli su za 5 venecijanskih nogu komad zida na kuli Svih svetih. Postavili su dva topa. Izgradili su tri kućice za smještaj vojnika dodijeljenih baterijama. Godine 1812. trebalo je urediti 600 kreveta za smještaj vojnika.

[11] Gonjal korčulanski ima 144 pertika (zvane poplate), svaka od 7,25 stopa = 254 hvati = 913,54 m² (S. Ožanić, Poljoprivreda Dalmacije u prošlosti, Split 1955, 110).

[12] A.g. 1812 Jav. dobrot. R 1—3 No 264, 449, 3717 prilog.

[13] A.g. 1813 Jav. dobrot. R 1—6 No 241/38 prilog.

Umjesto slame za slamarice koje nije bilo na otoku namjeravaju upotrijebiti rogoz iz Neretve.[14]

Narodna straža. Kao i u ostalim mjestima za vladavine Francuza, tako je i na otoku Korčuli bila osnovana Narodna straža. Bile su ustrojene dvije kumpanije: prva za grad Korčulu, a druga za Blato. Časnici prve korčulanske kumpanije bili su: Aleksandar Appio Giunio (viši zapovjednik kapetan). Dmitar Vidović (pomoćnik zapovjednika) i članovi: Gašpar Boschi, Vinko Bonvardo, Jerolim Arneri, Dominik Appio Giunio, Ivan Šargera, Gabrijel Bernardi, Josip Kalogera, Marin Depolo, Marko Nodilo, Nikola Cebalo, Nikola Vlašić i Nikola Silić. Za zapovjednika Aleksandra Giunija naišao sam da ga je vojni zapovjednik bio udaljio s dužnosti zbog nekih neslaganja. Ali kako je Giunio bio imućan i imao velik upliv u cijelom distriktu, poddelegat Kaboga je smatrao da bi ga trebalo ponovno vratiti u službu.

O Narodnoj straži su se širile nepovoljne vijesti, pa je u srpnju 1812. divizijski general Baron Pacthod bio prisiljen da izda javni oglas u kojem kaže da Narodna straža u Provinciji nema druge svrhe nego da brani vlastito područje i primorje. Ljubav prema domovini, kaže general, pozvat će ih pod oružje, ali nikad neće biti udaljeni od svojih kuća. Nadalje general obavještava građane da će car Napoleon Veliki odlikovati svakog onog koji se bude istaknuo u obrani svoje domovine. On zna i da nagradi i da kazni.

Poddelegat je napravio popis svih muškaraca od 18 do 50 godina sposobnih da služe u Narodnoj straži. Bilo je popisano u Korčuli 515, u Blatu 533, u Račišću i Pupnatu 146, u Smokvici i Čari 148 muškaraca.[15]

Crkva i bratovštine. Stolna crkva u Korčuli od starine je imala jednu četvrtinu od desetine prihoda iz vina, žitarica i ostalog. Iz toga je crkva pokrivala troškove za vosak, ulje, rublje i za mnoge druge sitne stvari, a s time je i obavljala različite popravke. Francuska je vlast u početku g. 1811. ukinula crkvi taj prihod i dodijelila ga Demanijalnoj upravi. S obzirom na to crkva je g. 1812. tražila da joj se dodijeli jedan primjeran iznos da bi se mogla uzdržavati, ali joj tom traženju nije bilo udovoljeno. Jedino joj je prije toga bilo dodijeljeno 509 libra voska.[16]

Francuzi su g. 1811. suspendirali kao drugdje tako i korčulanske bratovštine, zapečatili novac pronađen u njihovim blagajnama, popisali i zapečatili u sanduke srebrno posuđe, popisali njihove nekretnine, njihove dužnike i vjerovnike. Imovinu je preuzela

[14] A.g. 1812 Općin. poslovi R 3—4 No 2591.
[15] A.g. 1812 Vojni poslovi R 6—8 No 916.
[16] A g. 1812 Vjera R 1—4 No 3878 prilog.

Demanijalna uprava odnosno njezin pobirač Marko Lazarović. Bile su ukinute bratovštine u gradu Korčuli, Lumbardi, Žrnovu, Pupnatu, Smokvici i Blatu. U gradu Korčuli su bile tri bratovštine: Sv. Roka, Blažene gospe od utjehe (zvane i Sv. Mihovila) i Svih svetih.[17] Suspendirane su samo prve dvije, a bratovština Svih svetih je ostavljena nedirnuta, jer u odnosnom francuskom dekretu bila je odredba prema kojoj se jedna bratovština izuzimala. Poddelegatovo mišljenje je bilo da je dobro učinjeno što je ostavljena spomenuta bratovština, jer bi se inače bilo na velikoj muci kad bi se htjelo nekog ukopati, pogotovu kad bi se radilo o siromahu, za kojeg ne bi imao tko platiti troškove.[18]

Demanijalna je uprava htjela unovčiti potraživanja bratovština, pa je oko toga nastao spor. Dužnici su prigovorili tečaju po kojem su njihovi dugovi bili pretvoreni u novu valutu, kao i tome što prije nisu trebali platiti dugove o dospjeću, nego su ih mogli obnoviti. Tako saznajemo za Rafa Miroševića, Stjepana Cettinea Longa i Antuna Medija koji su bili dužnici bratovštine Blažene gospe od utjehe i za braću Jakova i Frana Murata koji su dugovali i bratovštini Blažene gospe od utjehe i bratovštini Sv. Roka.[19] Za spomenute nalazimo njihove predstavke u vezi s pokušajem utjerivanja njihovih dugova, dok postoje posebni popisi svih dužnika i vjerovnika suspendiranih bratovština. Godine 1812. župnik i načelnik Blata tražili su ponovnu uspostavu suspendirane bratovštine Svih svetih, ali im vlast tu uspostavu nije dopustila.[20]

Osim spomenutih bratovština, također prije dolaska Francuza, koliko kamenari toliko i brodograditelji[21] imali su u Korčuli svoje posebne udruge za zaštitu svojih staleških probitaka. I poslije ukinuća bratovština te su udruge održavale sastanke. Ipak kad je udruga kamenara htjela da zamijeni dotadašnju upravu tj. javnog prota, njegova zamjenika i druge članove, Marin Foretić se obraća s molbom poddelegatu da dopusti sastanak. Poddelegat je smatrao da je ukinućem bratovština zabranjen i rad tih udruga. Ali on je imao razumijevanja prema ovim staleškim udrugama, pa predlaže svojoj višoj vlasti, intendentu u Dubrovniku, da bi bilo dobro za očuvanje tih obrta — koji uzdržavaju veliki dio pučanstva — da imadu neku komisiju sastavljenu od najvještijih ljudi ili barem nekog glavara koji će se u slučaju njihovih potreba obraćati vlasti.[22]

[17] O bratovštinama na otoku Korčuli, a poglavito o bratovštini Svih svetih vidi V. Foretić, Otok Korčula u srednjem vijeku do g. 1420, Zagreb 1940, 340—341.

[18] A.g. 1812 Nadgledništvo R 1—6 No 5223/1386.

[19] A.g. 1812 Sud R 2—5 No 2418/742.

[20] A.g. 1812 Drž. imanja R 3—5 No 2417/743.

[21] Vidi pišćev članak, Još o Banci sv. Josipa u Korčuli, Zbornik otoka Korčule, Zagreb 1970, 102—108.

[22] A.g. 1812 Nastava R 4 No 2045/629.

Zatvori i zatvorenici. Već su g. 1810. pobjegli neki zatvorenici iz zatvora, pa su se na zatvorskim prostorijama koje su se nalazile blizu zgrade Glavne straže morali obaviti neki zidarski radovi. Međutim se g. 1812. opet ponovio bijeg nekih zatvorenika koji su bili optuženi za više zločina. Te godine bila su u gradu Korčuli dva zatvora: jedan zvan *Cassone*, a drugi Drvarica.[23] Oba su se nalazila u ulici *Fondaco*, gdje je bila spomenuta Glavna straža. U prvom je tada bilo zatvoreno 12, a u drugom 8 ljudi. Zatvori su bili slabi, nezdravi, malo zračni i nisu imali odijeljene prostorije za zahod. Zatvor *Cassone* je imao mali daščani pod na kojem spavaju zatvorenici, a Drvarica nije ni toga imala. Za uzdržavanje svakog siromašnog zatvorenika općina je plaćala 30 santima franka. Nije bilo prostorija za smještaj privremeno pritvorenih ljudi kao ni onih zatvorenika koji su samo na prolazu kroz grad. Poddelegat je predlagao da se za privremeni zatvor prilagodi soba nad Glavnom stražom u općinskim prostorijama koje su bile određene za kasarnu. Te su se općinske prostorije nalazile u spomenutoj ulici *Fondaco* i preko puta zatvorima. Poddelegat je bio razradio opširan i dobar plan za uređenje oba zatvora i poboljšanje loših uvjeta u kojima su se tada nalazili zatvorenici. Troškovnik je iznosio 700 franaka i bio je odobren od nadležnih. Da spomenem samo da je u tom planu bilo predviđeno da se tjedno tri puta zatvorenici izvedu pod nadzorom straže na zrak pred zatvorom u trajanju od tri sata dnevno. Dalje je poddelegat predlagao da se za uzdržavanje svakom zatvoreniku dodijeli 10 unča običnog kruha, 4 unče sočiva, 1 unču ulja ili masti. Za čuvara zatvorenika bio je imenovan drvodjelac Liborio Sponselli.

I na Korčuli je bilo ljudi protivnih francuskoj vlasti. Stoga je razumljivo da francuskoj vlasti — koja je o pobjedama francuske vojske u Rusiji redovito obavještavala pučanstvo tiskanim oglasima oblijepljenim na javnim mjestima i tom prilikom davala mise, pravila procesije i pjevala Te Deume — nije bilo po ćudi kad su pop Mato Foretić i dominikanac Vinko govorili protiv vlade i sijali »lažne« novosti o stanju francuske vojske u Poljskoj. Pop Foretić je izričito kazao da je vojska uništena i da su neprijatelji zarobili cara. Poddelegat još zna da je Foretić u prošlom ratu držao neprijateljsku stranu i da je pomogao Rusima da zauzmu utvrđenje Sv. Vlaha u blizini grada Korčule. Stoga su u vezi s time g. 1812. bili u Korčuli stavljeni u pritvor pop Mato Foretić, Vinko Žaknić, dominikanac otac Vinko i Mihovil Sessa. Za tog Sessu — koji je bio brodograditeljski meštar — poddelegat kaže da je miran obrtnik koji više misli kako će zaraditi dnevnicu da

[23] Negdje nalazim da se jedan od zatvora g. 1812. naziva biskupski ured (*cancelleria vescovile*), valjda s obzirom na smještaj gdje se nalazio.

preživi nego na politiku. Stoga se svatko čudi da je on umiješan u to, jer je nesposoban za takve prekršaje. A i Foretića poddelegat uzima u obranu te u svom izvještaju kaže da je Foretić običan čovjek, da nije nikakav spletkar i da je u to upao više iz naivnosti negoli iz zloće. Stoga što je neznalica i siromah nema upliva kod stanovništva. Ako ga intendent i pomiluje — a tada se Foretić nalazio u dubrovačkom zatvoru — neće biti opasno, a niti loš primjer. Čak budući da je Foretić svećenik poddelegat vjeruje da bi njegovo pomilovanje moglo imati dobrih posljedica, jer je korčulanski kler zaslužan za vladu. Klerovo vladanje ne daje povoda vladi da bude s njime nezadovoljna, završava poddelegat Kaboga svoj izvještaj dubrovačkom intendentu.[24]

Napoleonova cesta. Za gradnju Napoleonove ceste kroz Dalmaciju francuska je vlast novačila domaće ljude koji su na toj cesti radili gotovo besplatno, za sam kruh i vodu. Generalni administrator za Dubrovnik i Kotor u Dubrovniku Dominik Garagnin g. 1811. opaža da nema ni jednog Korčulanina koji na toj cesti radi, pa je vrlo nezadovoljan s tim postupkom. Stoga na njegov poziv poddelegat u Korčuli šalje popis svih ljudi sposobnih za rad od 16 do 60 godina za gradnju ceste. Razumljivo je da su se Korčulani odupirali da idu raditi na Napoleonovoj cesti. Ali je s druge strane zanimljivo da je određeno protivljenje iskazala i Narodna straža u Smokvici. Naime, njezin podnarednik Frano Didović obavijestio je smokvičkog glavara da njegovi vojnici nikako neće otići na gradnju ceste i da se uopće neće odijeliti od svojih kuća, jer da je njihovoj straži od vojnog zapovjednika povjereno čuvanje otoka.[25] Poddelegatu je dobro poznato da glavari i kaznaci podupiru neposlušne.

Na kraju godine 1811. pošlo je s otoka Korčule 229 ljudi da gradi jedan dio ceste, pa da se nakon izgradnje tog dijela vrate svojim kućama. Međutim u početku siječnja g. 1812. vladalo je tamo nevrijeme, padao je snijeg i mnogi su radnici pobjegli još prije nego što su došli do gradilišta, a neprestano su bježali i oni koji su već bili na gradilištu. To tim više što su dobivali samo četvrtinu kruha na dan, a katkada kruh uopće nije stizao na gradilište. Obrok je kasnije povećan na polovicu kruha. S gradilišta su pobjegla 143 Korčulana, a ostalo ih je raditi samo 8. Uopće u dopisima nailazimo na ovakve rečenice »svi Korčulani su pobjegli, još nisam vidio jednog Korčulanina unatoč lijepim vremenima, od Korčulana nema nijednog« i sl., da bi se u početku veljače 1812. inženjer Vitelleschi izrazio da se počeo vidjeti pokoji Korčulanin. Po naredbi intendenta poddelegat je morao vratiti na gradilište 143 pobjegla Korčulanina i još poslati radnika do ukupno 500.

[24] A.g. 1812 Redarstvo R 6—10 No 3659/1010, 4693/1332 prilog.
[25] A.g. 1812 Vojni poslovi R 6—8 No 4156/1177.

Takvo ponašanje Korčulana dodijalo je intendentu, pa je pisao vojnom zapovjedniku u Korčuli, ako bude neposlušnih neka pruži vojnu pomoć poddelegatu. Osobito Blaćani nijesu htjeli ići na gradnju ceste, a ukoliko je načelnik Blata slao radnike na izgradnju ceste to su dijelom bili slabi dječaci. Za prisilno dovađanje na rad odbjeglih radnika poddelegat je upotrijebio vojnike i pripadnike Narodne straže. Za uzdržavanje tih vojnika odbjegli radnik je morao platiti jedan franak dnevno do dana radnikova dolaska u Korčulu. Nemajući drugog načina da prisile odbjegle radnike časnici su pokušavali da u njihovim kućama plijene koji predmet, ali nisu mogli ništa naći. Radnici su dolazili na rad bez oruđa, što je otežavalo i usporavalo gradnju ceste. Stoga je intendent zahtijevao da radnici nose sobom oruđe, a inženjer Vitelleschi je prijetio poddelegatu ako bude slao radnike bez oruđa da će u Korčulu poslati trabakul koji će na troškove poddelegata uzeti oruđe. Radnike su do Neretve prevozile korčulanske barke. Tri barke je bio zadržao inženjer Vitelleschi, pa je poddelegat bio prisiljen da radnike pošalje kopnom na gradilište. Druga skupina radnika s otoka Korčule brojila je s nadopunom ukupno 140, ali to je — kako smo vidjeli — mnogo manje od onoga što je intendent tražio. U veljači i ožujku poddelegat je poslao ukupno 295 radnika.

Tada se gradila cesta u Kleku preko turskog područja. Iako su imali odobrenje od Porte ipak su se Francuzi bojali da će se turski zapovjednici u Hercegovini protiviti toj gradnji. I zaista je Omerbeg u Hrasnom zbog te gradnje napao Ivana Zuzzerija koji je uz inženjera Vitelleschija bio delegat za gradnju Napoleonove ceste. Međutim pošto ga je Zuzzeri uvjerio da imadu Portino odobrenje da na tri mjesta grade cestu preko turskog područja, u Vrgorcu, Kleku i Debelom Brijegu, Omerbeg se udobrovoljio.[26] Nakon toga su na gradilištu bili turski časnici i kadije iz Stoca te iako su izmjerili cijelu cestu, porušena zemljišta i sve zabilješke sobom odnijeli, ipak se sve to mirno završilo. Zbog takvih prilika gradnja ceste preko turskog područja išla je vrlo sporo. Najveći broj radnika koji je radio u jednom danu na cesti skupljen iz Korčule, Pelješca, Primorja, Župe i Konavala kretao se oko 1000, a bilo je dana kad je na cesti radilo samo oko 100 radnika. Radnik je radio na cesti od tri do sedam dana.

Radi poljskih radova radnici su bili pušteni kućama do 1. travnja 1812. Za to vrijeme napravljen je novi plan novačenja radnika i to tako da jedna osmina stanovništva treba da ide na izgradnju ceste. Otok Korčula sa svojih 6000 stanovnika trebao je prema tome dati 750 radnika. Nadalje umjesto kruha plaćat će se jedan franak za jedan metar izgrađene ceste i to glavarima općina koji

[26] A.g. 1812 Putevi R 1—2 No 218.

će novac raspodijeliti radnicima. Prema podacima koje je dao inženjer Vitelleschi, svaki radnik učini jedan metar ceste na tjedan. Radeći u travnju, svibnju i lipnju Korčulani su 2600 metara ceste koliko je na njih spadalo završili do 6. lipnja i to prije mnogih drugih općina. U rujnu su Korčulani ponovno trebali doći na radove na cesti, koja se tada gradila od Imotice do Slanoga. Poddelegat je odredio da Blato pošalje 50 ljudi, grad Korčula 18, Smokvica isto 18, a Račišće 14, dakle ukupno 100 ljudi. Korčulanski radnici, ukoliko su došli na gradilište, došli su bez oruđa. Svi su pobjegli, jer ih nisu plaćali.[27]

Vojni bjegunci. Francuske vojne vlasti novačile su naše ljude za potrebe kopnene vojske, a osobito za potrebe mornarice.[27a] Često su vojnici bježali, poglavito iz mornarice, pa se u spomenutom arhivu susrećemo s popisima vojnih bjegunaca koje traži vojna vlast. U tim popisima se spominju vojni bjegunci iz grada Korčule i Blata.[28]

Poljoprivreda i stočarstvo. Oduvijek je bilo razvijeno vinogradarstvo, pa se vino i za Francuza mnogo izvozilo s otoka Korčule. Uz masline uzgajale su se i neke žitarice, osobito ječam i pšenica. Zanimljivo je da se francuska uprava g. 1812. zauzimlje za uzgajanje duhana na Korčuli, pa joj poddelegat daje ove obavijesti: uzgajanje duhana nije poznato na otoku Korčuli. Pozvao je gradonačelnika i glavare selâ da ga obavijeste o mogućnosti uzgajanja duhana, a također je javnim oglasom pozvao vlasnike koji bi se željeli baviti tim uzgajanjem. Sve što sazna o tome obavijestit će intendenta u Dubrovniku. Međutim je g. 1813. generalni intendent odredio da se duhan može uzgajati samo u Kranjskoj i civilnoj Hrvatskoj, pa je uzgajanje duhana drugdje bilo zabranjeno.[29]

Nailazim da je g 1812. Smokvica imala 35 volova i 786 grla sitne stoke, a Blato 44 vola i 900 koza i ovaca.[30]

Godine 1812. vlast je na sebe preuzela opskrbu i prodaju duhanskih prerađevina i soli. Poddelegat požuruje da se u Korčuli uredi prodaja i jedne i druge robe, jer je mnogi krijumčare s otoka Visa na štetu državnih prihoda. Prije toga je prodaju duhanskih prerađevina za sve Ilirske pokrajine bio zakupio Adam Karlo Schram iz Rijeke, a njegov prodavalac u Korčuli bio je Antun Medini.

[27] A.g. 1812 Putevi R 2—3 No 2388, No 3566/1004, No 3848.

[27a] Vidi Š. Peričić, Sudjelovanje Dalmatinaca u Napoleonovoj ratnoj mornarici, Pomorski zbornik knj. 5, Zadar 1967, 569—596.

[28] U Pomorskom godišnjaku, Kotor, o tom pitanju, ali u vezi s Bokom Kotorskom, objavljene su ove rasprave: Sl. Mijušković II/1953, str. 77; Ig. Zloković IV/1956, str. 95; B. Moravec X/1962, str. 161.

[29] A.g. 1813 Trgovina R 1—10 No 1043/223.

[30] A.g. 1812 Općin. poslovi R 3—4 No 3769/1050, 3814/1053.

Šume. Zbog učestale velike sječe šume koliko privatne toliko općinske već je vrhovni zapovjednik vojske u Dalmaciji A. Marmont g. 1808. iz Dubrovnika izdao odluku da nitko ne smije sjeći šumu bez dopuštenja mjesnog vladinog delegata i da to dopuštenje s obrazloženjem potrebe za sječom treba da predoči administratoru. Također nitko nije smio vaditi panjeve, a ni sjeći mladice. Za prekršitelje bila je određena zapljena posječenog drva i kazna od dva mjeseca zatvora, a pri ponovljenu prekršaju zapljena posječenog drva i dvostruka kazna zatvora.

U g. 1811. bili su učestali šumski požari. Posebno je te godine bio veliki požar šume u Smokvici. U idućoj g. 1812. i dubrovački intendent i korčulanski poddelegat donijeli su naredbe koje su imale svrhu da se zaštite šume. U lipnju je intendent zabranio sječu šume bez dozvole šumske administracije i nadzora nad sječom njezinih službenika. Tom naredbom je osim toga bila strogo zabranjena paša stoke, posebno kozâ, ne samo po šumama nego čak u njihovoj blizini. Neka zemljišta koja je g. 1811. poharao požar mnogi su privatnici opredijelili za sijanje žitarica. Da bi se šume obnovile poddelegat je izdao naredbu kojom je propisivao: 1. da nitko ne smije sijati žitarice ili obnavljati sadnju na zemljištima koja su prošle godine (1811) stradala od požara i 2. da su vlasnici zemljišta koja su prošle godine stradala od požara dužni zasaditi na njima borove i česvine kako bi se obnovio taj »dragocjeni proizvod«, kako se tu izrazio poddelegat.[30a]

Godine 1812. posjetio je otok Korčulu nadzornik voda i šuma Bonniot iz Dubrovnika. Boravio je 15 dana na otoku i sačinio opširan izvještaj o stanju šume na otoku Korčuli. Po njemu je spomenute godine bilo 15 tisuća hektara svih vrsta šuma na otoku. Prevladava divlji bor *(pinus silvestris)*, a vrlo malo ima česvine *(chêne ilex)*. Tri četvrtine šumske površine otoka pokriva grmlje *(broussailles)*. Šuma je izvrgnuta sječi i pustošenju, stoga je njezino stanje bijedno. Teško će biti spriječiti stanovništvo da ne uništava šumu, jer je ono smatra svojim vlasništvom. Otrag nekoliko godina više požara je uništilo gotovo 3 do 4000 hektara šume. Nadzornik Bonniot se dosta crno izražava o drvu potrebnom brodogradilištima, jer kaže da otočani jedva mogu naći dovoljno jakog drva za gradnju malih barki na 2 do 4 vesla.[31]

Poddelegat se mnogo zalagao da se šume ne uništavaju, pa je u tu svrhu izdao više naredaba. Da bi zaštitio mladu šumu zabranio je pašu stoke, osobito kozlića. Tu se poddelegat poziva na naredbu iz mletačkog doba, iz g. 1669, koja je bila izmijenjena i nadopunjena g. 1791. a po kojoj će prekršitelji biti kažnjeni. Prema nekoj

[30a] A.g. 1812 Vode i šume R 1—3 No 3880/1081 prilog, A.g. 1811—12 Dopunjci 19 tiskani oglas od 8. VI 1808. bez signature.

[31] A.g. 1812 Vode i šume R 1—3 No 4028/195.

poddelegatovoj naredbi iz g. 1812. nije se moglo posjeći ni jedno stablo bez nazočnosti šumske straže. Tu je poddelegat mislio zaštititi drvo potrebno korčulanskim brodogradilištima, koja se — kako on tu kaže — opskrbljuju cijelim drvom s otoka Korčule. Mnogo se šume sjeklo kriomice, pa su česti izvidi na licu mjesta, da bi se utvrdio krivac i procijenila šteta. Jedan dio neovlašteno posječenog drva prodavao bi se korčulanskim brodograditeljima. Drvo bi barkama noću dovozili u Korčulu i to bi onda preuzimali brodograditelji. Godine 1812. šumska je straža pronašla u Strečici, maloj uvali zapadno od grada, 12 borovih balvana koje je zaplijenila i uskladištila pod ključem u Korčuli. Brodograditelji Marin Đurđević i Frano Sladoević pok. Đura spomenute su godine procijenili više šteta počinjenih uslijed neovlašteno posječenih borovih stabala u Blatu, Smokvici i Istrugi. U toj uvali zatečena je račiška barka s posječenim borovim stablima koja su bila određena za brodograditelja Jerolima Dobrošića iz Korčule.[31a]

Sol i meso. Stonski delegat Luka Gozze, koji se između ostalog mnogo brinuo i o tamošnjoj solani, g. 1810. saznaje da u Korčuli privatnici prodaju sol i da bi je kupio trgovac iz Mostara kada bi mu se dovela u Opuzen. Stoga odmah tamo upućuje glavara iz Karmena (Orebićâ) da tajno ispita i da ga obavijesti o čemu se radi. Prema izvještaju spomenutog glavara neki Ivan Božo Bočević prodavao je u Korčuli venecijanski star bijele soli po 14 pjastara, ali je nestao, pa se misli da je otputovao u Neretvu, da bi sol prodavao turskim podanicima. Osim toga Korčulanin Dominik Druškovič doveo je iz Albanije sol koju je prekrcao i poslao također u Neretvu, jer su sol kupili sarajevski trgovci.

Pri kraju g. 1809. taj isti stonski delegat opaža da preko Stona stalno prolaze volovi za Korčulu. Točno je, kaže delegat, da se Korčula opskrbljuje mesom iz tih krajeva, ali ti prolazi volova su u prevelikoj količini za taj otok. To mu pobuđuje sumnju da se tu radi o izvozu mesa za neprijatelje (tj. za Engleze u Vis). Da bi se tome stalo na put, delegat predlaže da se volovi poprate s njegovom potvrdom u kojoj bi bilo naznačeno koliko se volova izvozi za Korčulu i da oni služe za domaće potrebe spomenutog otoka. Ta mjera opreza naišla je na odobravanje generalnog administratora u Dubrovniku, koji još traži da korčulanski poddelegat na toj potvrdi napiše koliko je zaista zaklano volova za unutrašnje potrebe. Jer će trgovac odgovarati za onu količinu koja neće biti naznačena u potvrdi.

Ali ni takav propis nije zadovoljavao glavare iz Kune (Piskulića) i iz Karmena (Ljubača), jer trgovci prolazeći s urednim ispravama nisu im htjeli prodavati volove, kojih meso su glavari trebali

[31a] A.g. Razno No 1, bez signature.

za bolesnike. Ti su krajevi posvema oskudijevali mesom i stanovnici su bili pripravni da ga plaćaju po utvrđenom cjeniku. Osobito se spomenuti Piskulić svojim pismom od 12. XI 1809. god. pisanim iz Pijavičinog zalaže da bi stonski delegat nešto poduzeo kako bi se spomenuto stanje popravilo. Jer prema njegovim riječima Korčulani noću prolaze goneći stoku za Korčulu, a da nikakvim mesom ne pomažu te krajeve. Ne pokazuju mu delegatove propusnice, ne plaćaju trošarinu ni ostalo, tako da u tim krajevima potpuno nedostaje meso u času kad su Korčulani zabranili svaku opskrbu Pelješca sa svoje strane. Korčulane u tome pomažu i trgovci iz Dubrovačkog primorja i pelješke Crne gore.[31b]

Godine 1810. to pitanje mesa pokreće Biličić, korčulanski mirovni sudac, koji ujedno obavlja službu poddelegata. Korčula oskudijeva s mesom koliko za potrebe vojske toliko i stanovništva. Stoga moli stonskog delegata da naloži nadležnim da ne sprečavaju korčulanske mesare u slobodnom prijelazu volova određenih za korčulansku klaonicu. Stonski je delegat pripravan u tome izaći u susret i izdavati propusnice, ali sjećajući se što su mu otprije tražili njegovi glavari sela napominje korčulanskom mirovnom sucu, ako bi se u onim selima kojima prolaze volovi pokazala potreba za mesom da treba da joj se udovolji. I iduće g. 1811. opet je suvremeno pitanje mesa za otok Korčulu s obzirom da je vrlo potrebno tamošnjem stanovništvu, a da se ne bi krijumčarilo u Vis, generalni administrator iz Dubrovnika piše stonskom delegatu da propušta stoku uz plaćanje propisane daće i da mu goniči ostavljaju neku novčanu jamčevinu koja će im se vratiti kad mu prinesu potvrdu korčulanskog mirovnog suca, odnosno vršioca dužnosti delegata, da je stoka tamo zaklana. S tim u vezi je potvrda izdana 28. II 1811. od gradonačelnika Arnerija da je mesar Mato Dadas u korčulanskoj klaonici zaklao 6 volova i 100 brava koje je doveo sa suprotne pelješke obale.[31c]

Pomorstvo. Lučki promet u gradu Korčuli tada nije osobito velik. Bez sumnje tome doprinose nesigurne prilike na Jadranu, jer njime krstare ratni i korsarski brodovi neprijatelja, pa su brodovi u francuskoj službi izvrgnuti čestim zapljenama sa strane engleskih korsara. Brodovi na pruzi sjever-jug i obratno uz istočnu obalu Jadrana nalaze potreban predah u plovidbi u korčulanskoj luci baš zbog spomenutih nesigurnih prilika na moru, pa luka nije bez ikakva prometa. Iz Korčule se izvozi vino, rakija, slana riba, drvo za gorivo, borova kora, paklina i obrađeni kamen. Te terete brodovi poglavito voze u Boku Kotorsku, odakle se u Korčulu uvoze kupe, suho meso (kaštradina), krumpir, a i paklina za

[31b] A.g. 1808—09 Dopunjci 5 i 8.
[31c] A.g. 1810 Dopunjci 10, — isto — 1811 Dopunjci 18.

potrebe brodogradnje, unatoč tome da se — kako smo vidjeli — paklina i izvozila iz Korčule. Prema sjeveru g. 1810. Korčula izvozi vino u Zadar s gajetom Marka Monasa.[32] Vino se iz Korčule izvozilo i u Krf, gdje su se dopremale mnoge živežne namirnice za francusku vojsku tada razmještenu po Jonskim otocima.[33] Živ je promet brodova i s Neretvom. Zabilježeno je da i mnogo druge robe iz Korčule dolazi u Dubrovnik i Boku Kotorsku, ali tu se ne radi o proizvodima s otoka nego o brodovima koji su samo ticali Korčulu s teretima ukrcanim u drugim lukama. Samo tako možemo razjasniti da su zapisani brodovi s dolaskom iz Korčule s teretima kao što su: čavli, daske, tekstil, stolice, bakreni lonci itd. Zabilježeno je također da su brodovi koji su ticali Korčulu prevozili i putnike.

Da bi se imala neka predodžba o lučkom prometu, iznosim podatke o brodovima koji su uplovili i isplovili iz korčulanske luke u mjesecu studenom g. 1812. Ukupno je stiglo i otputovalo 77 brodova raznih tipova, među kojima su bili: pelizi, bracere, barke, trabakuli, gondolete, parance. Kao luke dolaska odnosno odlaska brodova spominju se: Dubrovnik, Kotor, Budva, Sućuraj, Makarska, Split, Šibenik, Zadar, Senj, Rijeka zatim Venecija, Ancona, Manfredonija, Barletta, Mola i Brindisi.[34]

Prema nekom popisu pomoraca koji je sastavio još vršilac dužnosti poddelegata Biličić, na otoku je Korčuli bilo 136 pomoraca. Od tih su tada mnogi bili odsutni odnosno u nekoj drugoj službi ili su nemoćni. Ima ih iz grada Korčule, Žrnova, Lumbarde, Račišća. Smokvice i Blata. Kao njihova prava zvanja osim mornara, patruna i brodskog pisara naznačena su još ova: brodograditelj, trgovac, kamenar i poljoprivrednik.[35]

Mjere opreza u pomorskom prometu. Bilo je više slučajeva prelaženja ljudi, a i drugih različitih veza, između Visa i krajeva pod francuskom okupacijom, a i obratno, što je zadavalo velike brige francuskoj vlasti. U vezi s time dubrovački je intendent čak preporučio korčulanskom poddelegatu da župnici poslije mise s oltara objave pučanstvu teške posljedice koje ih čekaju kad krijumčarenjem krše vladareve odluke.[36] Spomenute veze s Visom održavale su se i tako što su vlasnici baraka izjavljujući da idu u drugu općinu išli u Vis, što su krijumčarili sol iz Visa, što su mnogi pomorci dolazili iz Visa na područje pod francuskom vlašću, jer su im brodovi bili zaplijenjeni i na Visu zadržani. Osim redo-

[32] V. Maštrović, Gusarenje kao efikasan faktor engleske blokade Francuza u Dalmaciji od 1808. do 1810. god., Pomorski zbornik knj. 8, Zadar 1970, 722.

[33] A.g. 1812 Općin. poslovi R 3—4 No 3651/1012.

[34] A.g. 1813 Zdravstvo R 1—3 No 95 prilog.

[35] A.g. 1812 Pomorstvo R 1—2 No 357/86.

[36] A.g. 1812 Putevi R 2—3 No 1595.

vitog ispitivanja o tim događajima i o vojničko-pomorskoj sili Engleza na Visu nad tim pomorcima morale su biti poduzete i zdravstvene mjere. Nadalje su često nestajale barke i brodovi s teretom u nepoznatom pravcu te se sumnjalo da krijumčare vino iz Korčule u Vis, a bilo je i drugih sličnih prekršaja.

Stoga je korčulanski poddelegat 4. VI 1812. bio ponukan da izda odluku koja je sadržavala ovih sedam točaka: 1. Čim brodograditelji poduzmu gradnju barke ili broda odmah moraju obavijestiti gradonačelnika, koji će to unijeti u upisnik. — 2. Kad brodograditelj želi porinuti barku ili brod ponovno mora obavijestiti gradonačelnika, a kupac mora dati jamčevinu koja će mu se vratiti kad prinese potvrdu gradonačelniku ili glavaru mjesta, gdje je barku doveo. U toj potvrdi treba da je naznačena svrha za koju su barka ili brod određeni. — 3. Ni jedna barka ili brod ne može prijeći iz jedne općine u drugu bez dopuštenja gradonačelnika ili glavara mjesta iz kojeg odlaze. Na povratku morat će im dostaviti vjerodostojne isprave koje potvrđuju njihovu odsutnost i odredište njihova tereta, ako su ga imali. — 4. U mjestu gdje je brodogradilište gradonačelnik će svakog tjedna provjeravati stanje baraka i brodova, da se uvjeri da li se ispunjuju propisi iz točaka 1, 2 i 3. — 5. Da bi se mogao provoditi propis iz prethodne točke 4. gradonačelnik i glavari mjesta poduzet će mjere koje će im se čini pogodnima. — 6. Prekršitelji propisa iz točaka 1, 2, 3 i 4. bit će kažnjeni s dvostrukom vrijednošću barke ili broda i tereta. Jedna trećina pripast će prijavitelju, ako njegova prijava bude istinita. Druga trećina pripast će općini, a treća će se podijeliti među čovjekoljubivim ustanovama i siromasima.[37]

Da bi se što jače spriječio svaki doticaj s Visom, generalni guverner Bertrand 7. VI 1812. izdaje u Ljubljani tiskani oglas s ovim odredbama: 1. Bit će suđeno svakom podaniku Ilirije koji bi donio s Visa živežne namirnice i 2. Posebna vojnička komisija sudit će podaniku Ilirije koji bi neprijatelju priskrbio živežne namirnice ili bi imao veze s njime.[38]

Ribarstvo. Bio se uvriježio loš običaj između Korčulana i Pelješčana da kad jedni mrežama opkole ribu drugi barkama ulaze u to zagrađeno područje i ostima ubijaju ribe. Godine 1810. duhovi su zbog toga toliko bili uzbuđeni da je moglo doći do teških posljedica. Tadašnji vršilac dužnosti poddelegata u Korčuli Biličić bio je prisiljen da 17. XI izda ovakav oglas:

Budući da je more za svakoga slobodno, da lovi ribu, ne mogu Pelješčani pod bilo kojom izlikom remetiti ribarenje Korčulanima koji idu da mrežama love ribu u vodama Pelješca. Tako isto Kor-

[37] A.g. 1812 Redarstvo R 6—10 No 2335/708 prilog.
[38] A.g. 1812 Redarstvo R 6—10 No 2490 prilog.

čulani ne mogu uznemirivati ribanje Pelješčanima kada s mrežama ribare u vodama Korčule. I jednima i drugima strogo je zabranjeno ulaziti barkama u prostor koji je jedna strana zagradila svojim mrežama. Prekršitelji te naredbe bit će kažnjeni globom od 50 venecijanskih lira i zatvorom od osam dana. Što se tiče odnosnih pošta za ribanje, tu će običaji i navike ostati netaknuti i pridržani.

Biličić je tražio odobrenje generalnog administratora u Dubrovniku za takvu naredbu i administrator mu ga je dao 6. IV 1811.[38a]

Na Korčuli su se lovile srdele uz obalu otoka do udaljenosti od 20 kilometara. Pravo ulova 5000 srdela po barci, uobičajeno još od venecijanskog doba, bilo je dana 15. X 1812. stavljeno na javnu dražbu uz cijenu od 300 franaka. Budući da se nije prijavio ni jedan vlasnik barke javna dražba se u sporazumu s poddelegatom odgodila za iduću godinu u mjesecu travnju, kada obično započinje lov na tu ribu.[39]

Brodograditelji. Prema jednom popisu iz g. 1811. u Korčuli ima 117 brodograditelja, od toga 61 nazočan, a 56 odsutnih. Prema nekom drugom popisu iz g. 1812. bilo ih je 182, tj. 116 nazočnih, a 66 odsutnih.[40] Oba su popisa s naznakom imena i prezimena svakog brodograditelja. U vezi s tako velikom razlikom u vremenskom razdoblju od samo jedne godine spomenut ću da ima razloga da se veća vjerojatnost pokloni kasnijem popisu iz g. 1812. Stoga navodim imena brodograditelja iz g. 1812, i to samo onih koji su tada bili nazočni u Korčuli. To su:

Bello Antun, Sebastijan, *Biladinović* Nikola, *Bodulić* Vinko pok. Marka, *Bonvardo* Antun Dominikov, Antun pok. Rafa, Dominik Dominikov, Dominik pok. Vinka, Mato pok. Vinka, Vinko Dominikov, *Cviličević* Ivan, Ivan Nikolin, Nikola, Petar, Petar Nikolin, *Ćuković* Andrija, *Damjanović* Đuro Vinkov; Vinko pok. Đura, *Depolo* Antun Petrov, Dinko Petrov, Dominik pok. Marka, Đuro Petrov, Ivan Dominikov, Ivan Markov, Ivan Kuzmin, Josip Petrov, Marko pok. Vinka, Petar pok. Đura, Stjepan pok. Grgura, *Dobrošić* Ivan pok. Antuna, Ivan pok. Spasa, Jerolim pok. Vinka, *Filipi* Andrija zvan Skandro, Jakov pok. Andrije, Gabrijel Nikolin, Jakov pok. Antuna, Mato Nikolov, Nikola pok. Paska, Pasko pok. Gabrijela, Pasko pok. Stjepana, *Foretić* Đuro pok. Frana, Vinko pok. Đura, Jakov pok. Stjepana, Stjepan Đurov, Stjepan Jakovljev, *Đurđević* Dominik pok. Marina, *Gvozdenović* Ivan, *Ivančević* Stjepan pok. Mata, *Kačić* Filip, Marko, Nikola, Vinko, *Kapor* Jakov Vinkov,

[38a] A.g. 1810—1811 Dopunjci 14 No 1074 prilog No 11840.

[39] A.g. Vode i šume R 1—11 No 71 prilog.

[40] Signatura za prvi popis jest A.g. 1811 Putevi R 1—2 No 3936, drugi je popis iz arhiva Arneri iz Korčule i nema svoje posebne signature. Sada se arhiv Arneri čuva u Historijskom arhivu u Dubrovniku.

Marin pok. Jakova, Vinko pok. Frana, Vinko pok. Luke, *Kondenar* Frano pok. Dinka, Nikola Ivanov, *Krtica* Ivan Grgurov, Grgur pok. Pavla, Pavao pok. Nikole, *Letis* Frano, Đuro pok. Frana, Ivan, *Matulović* Gaetan, *Milovčić* Ivan pok. Petra, *Murat* Frano pok. Ivana, *Paunović* Antun Marinov, Đuro Marinov, Marin pok. Nikole, *Pomenić* Antun pok. Ivana, Ivan Nikolov, Marin pok. Antuna, Nikola pok. Ivana, *Radošić* Vinko, *Sessa* Andrija, Antun Ivanov, Mihovil, *Sladović* Antun pok. Đura, Frano Antunov, Frano Đurov, Jerolim Antunov, *Smrkinić* Bartul Frano, Božo Franov, Božo Jakovljev, Božo Markov, Dominik Franov, Đuro Franov, Frano pok. Boža, Frano Dominik, Ivan Jakovljev, Nikola pok. Bartula, *Tabaković* Nikola Petrov, Petar, Petar Petrov, *Tomović* Antun pok. Petra, Matija Antunov, Petar Antunov, Petar pok. Ivana, Vinko pok. Petra, *Trojanis* Augustin, Vinko, *Verzotti* Dominik pok. Ivana, Katarin, Tomo, *Vilović* Andrija Marinov, Ivan pok. Marina, Jakov pok. Marina, 1) Marin pok. Ivana, 2) Marin pok. Ivana, Marko pok. Marina, *Vita* Vinko, *Vuković* Marin, *Zafron* Vinko pok. Marina, *Zecchini* Andrija pok. Frana, *Zmajić* Dominik.

Nakon tog popisa evo nekoliko podataka o radu samo nekih brodograditelja na koje sam naišao da su zabilježeni u *Acta gallica*[41] u razdoblju francuske uprave:

Antun Bello pok. Sebastijana izgradio je g. 1808. jednu gajetu za Ivana Krstičevića pok. Kristofora, a g. 1811. drugu za Antuna Jerića pok. Ivana. Oba kupca su iz Obuča (Pelješac).

Vinko Bodulić pok. Marka izgradio je g. 1809. jednu gajetu za Antuna Brešića pok. Pavla iz dubrovačkog područja, a g. 1811. drugu za Marka Matića pok. Ivana iz Kune.

Andrija Čuković pok. Jerolima g. 1811. izgradio je gajetu za Kuzmu Boroja Marinova iz Blata.

Nikola Depolo pok. Antuna g. 1808. izgradio je gajetu za Ivana Vekarića pok. Marka iz Obuča i barku za Frana Brzicu Matova iz Mljeta.

Petar Đuro Depolo g. 1812. izgradio je braceru za Ivana Kostića iz Pelješca.

Ivan Dobrušić pok. Spasa g. 1812. izgradio je pelig za Vinka Foretića i Petkovića iz Blata.

Sladoević (ime nedostaje) pok. Đura g. 1810. sagradio je braceru za Todora Ivelića iz Risna.

Stjepan Ivančević pok. Nikole g. 1812. prodaje pulaku Marku Depolu pok. Vinka. Može se pretpostaviti da je tu pulaku i izgradio spomenuti Ivančević.

Nikola Kačić Filipov g. 1810. izgradio je barku za Nikolu Lopižića pok. Bernarda iz Orašca.

[41] A.g. Registre de recette, Bureau de Curzola 19. II 1812.

Frano Letis g. 1809. izgradio je malu barku nekom Martinoviću sa Pelješca.

Nikola Pomenić g. 1810. sagradio je nekom Lerenčiću iz Neretve (?) pelig.

Božo Smrkinić pok. Marka g. 1808. sagradio je barku za Nikolu Stipanovića pok. Nikole iz Mljeta, a g. 1812. sionicu za Petra Milića pok. Ivana i Antuna Matanu pok. Frana, oba iz Mljeta.

Frano Smrkinić pok. Boža g. 1811, sagradio je malu gajetu za Antuna Surlizu iz Pitava na Hvaru, a g. 1811. gajetu za Ivana Violića Ivanova iz Kune.

Vinko Trojani g. 1812. sagradio je brod (nema oznake kakva je tipa) za Vinka Gvozdena sa Pelješca, a g. 1813. goletu za Paska Ivančevića i gajetu za Josipa Rossinija iz Trstenog.

Andrija Vilović pok. Marina izgradio je g. 1812. gajetu za Stjepana Vladislavića sa Pelješca.

Ivan Vilović g. 1812. sagradio je pelig za Rafaela Marovića iz Dobrote.

Uspoređujući te brodograditelje s onima iz gornjeg popisa nalazim da samo dvojica nisu spomenuti u popisu iz g. 1812. i to su: Depolo Nikola pok. Antuna i Ivančević Stjepan pok. Nikole. Međutim za ime Stjepana Ivančevića pok. Nikole naišao sam u drugim spisima iz g. 1812, kako to dalje navodim. Svakako za veliki broj brodograditelja koji su tada u Korčuli, zabilježena izgradnja brodica vrlo je malena po broju, a i po tipu, što pokazuje da u ratno doba s tolikim neprilikama u plovidbi nije se mogla razvijati ni brodogradnja.

Francuska je uprava korčulanske brodograditelje tražila za gradnju mostova i za ostale radove na Neretvi (Norin, Opuzen, Metković). Velika zapreka, što brodograditelji nijesu rado tamo išli, bila je groznica koja je vladala na Neretvi, a od koje je tamo umrlo nekoliko korčulanskih brodograditelja. Godine 1812. išao je na radove koji su se tamo obavljali proto Marin Paunović, a nakon njega je pošlo 6 majstora kalafata i 4 pilara. Iz poddelegatova izvještaja intendentu saznajemo da korčulanski brodograditelji lutaju po provinciji da bi zaradili za uzdržavanje, jer brodogradilišta u Korčuli nemaju posla.[42]

U travnju 1812. god. na području Žrnova bila je posječena velika količina borovih pritaka i prenesena nakraj mora u uvalu Dance. Korčulanski brodograditelji, zastupljeni po Antunu Bellu, upućuju šumskoj straži pismenu predstavku zahtijevajući da se postupi prema zakonskim propisima, jer takva sječa je zabranjena i uništava borova stabla.[43]

[42] A.g. 1812 Putevi R 2—3 No 3404/963.
[43] A.g. Razno No 1 bez signature.

Kamenari (zidarski majstori). Za dovršenje izgradnje tvrđave na brdu Srđ u Dubrovniku zvane *Fort Imperial* (negdje je u spisima nazivaju i *Fort Napoleon)* dubrovački je intendent g. 1812. tražio od korčulanskog poddelegata 40 zidarskih majstora. Dana 28. VII poddelegat barkom iz Korčule šalje u Dubrovnik 23 zidarska majstora. Evo njihovih imena: Ivan Jeričević Matov (vođa majstora), Vinko Milat Petrov, Vinko Milat Ivanov, Antun Stipković pok. Ivana, Antun Stipković pok. Petra, Antun Milat pok. Vinka, Petar Žuvela pok. Mata, Petar Žuvela pok. Marina, Ivan Grego pok. Ivana, Petar Žanetić pok. Kuzme, Antun Skaiko, Antun Ostoja, Antun Nadilo pok. Marina, Marin Vojvodić Stjepanov, Marin Tvrdeić, Ivan Didović, Jakov Lastitica, Petar Vojvodić, Frano Kučija Ivanov, Frano Kučija pok. Frana, Vinko Portolan Bartulov, Nikola Foretić Ivanov i Ignacij Fabris Vinkov.[44] Dakle i korčulanski zidari pomogli su podizanje francuske utvrde na brdu Srđ nad Dubrovnikom. Za radove oko podizanja te utvrde Francuzi su bili dobavili mazge s Pelješca, Primorja, Župe i Konavala. Nijesam naišao da su ih dobavljali a ni uopće tražili s otoka Korčule.

Kovači. U gradu Korčuli bilo je 8 kovača koji su tada zadovoljavali male potrebe privatnika, a i one veće koje je tražila brodogradnja. Zanimljivo je spomenuti da je g. 1811. u popisu stranaca koji se nalaze u gradu Korčuli zabilježen kovač Josip Zanibelli, rođen u Ferrari. Njega je generalni providur Dandolo doveo iz Italije skupa s drugim obrtnicima, da dalmatinske mladiće podučava u svojoj struci. S obzirom na to da je u Korčuli bilo dovoljno kovača Zanibelli se nije mogao zaposliti prema vladinim namjerama, pa je riješen spomenute obveze i dopušteno mu je da prema svom izboru slobodno boravi u Korčuli. U siječnju 1813. za izgradnju ceste na Neretvi poddelegat je tamo bio poslao dva korčulanska kovača.[45]

Trgovci. Prema popisu iz g. 1811. bilo je u gradu Korčuli dvadesetak trgovaca koji su se bavili trgovinom živežnim namirnicama, žitaricama, vinom i raznom drugom robom. Za njihovo imućstveno stanje navedeno je da je srednje ili maleno. Međutim su vrlo dobro ocijenjeni što se tiče valjanosti i načina trgovanja. Među njima bilo je dosta starijih ljudi od 50 do preko 60 godina, a najmlađi je imao 23 godine. Evo imena tih trgovaca: Alibranti (nedostaje ime), Appio Giunio, Brčević Ivan Božo, Boschi Antun, Carlessi Filip, Depolo Marin, Depolo Marko, Depolo Krtica Ivan, Donadini Bartul, Đivović Ksaver, Geričić Mihovil, Ivančević Pasko, Guarnieri Petar, Kušpilić Frano, Lauro Ivan, Lovričević Josip, Mirošević Ga-

[44] A.g. 1812 Vojni poslovi R 6—8 No 3103/901 prilog.
[45] A.g. 1813 Mostovi i putevi R 1—10 No 236/33.

špar, Ortolani Frano, Pitero Antun, Visić Ivan, Zanini Jakov i Župa Marko.[45a]

Učitelji. Uslijed vladine naredbe bila su g. 1811. imenovana dva učitelja za pučke škole: Petar Joković za Korčulu i Ivan Antun Vilović za Blato.[46] Obadva su bila svećenici.

O rodu Ivančevića. Iz knjige vjenčanih župnog ureda u Korčuli izlazi da g. 1698. živi u gradu Jakov Ivančević, a prema nekoj zabilješci u knjizi o stanju raznih obitelji Ivančevići potječu iz Bosne. Ne tragajući dulje za tim dosad sam utvrdio da g. 1743. u katoličkoj župi Velika u Bosni živi Andrija Ivančević s 18 članova, a g. 1768. u župi Lašva žive Petar i Bartolomej Ivančević s ukupno 13 članova i u župi Bihać Nikola Ivančević s 18 članova, a u već spomenutoj župi Velika žive Petar, Ivan i Stjepan Ivančević s ukupno 27 članova.[47]

Za francuske okupacije Ivančevići su u Korčuli trgovci, pomorci, brodograditelji, ribari, a neki su bili patruni i imali su svoje brodove. Petar Ivančević, patrun peliga *Madonna del Rosario* pod italskom zastavom, g. 1808. traži od pomorske vlasti u Dubrovniku da može prijaviti pomorsku nezgodu. Bilo mu je odobreno uz plaćanje propisane pristojbe. Pasko Ivančević je patrun golete *Rondinella* koja je imala 6 članova posade. Godine 1809, kada se nalazila na putu iz Korčule u Pulju da ukrca teret žita za račun trgovaca Marka Župe i Đura Laneve, bila je napadnuta od Engleza. Patrun s mornarom Ivanom Longom i s novcem za kupovinu žita pobjegli su s barkom na Lastovo i tako se spasili, a nepoznata im je sudbina golete. U registru naplaćenih pristojba iz g. 1812. nalazim da je Pasko Ivančević prodao g. 1810. Trifunu Živanoviću iz Dobrote goletu koja je bila sagrađena u Korčuli. To bi mogla biti gornja goleta. Iz istog registra saznajem da je Vinko Trojanis sagradio goletu i prodao je Pasku Ivančeviću. Godine 1811. ribari su Frano Antun Ivančević pok. Jakova (16 godina), Frano Ivančević pok. Jakova (19), Jakov Ivančević pok. Petra (29), Dominik Ivančević pok. Mata (32), Antun Ivančević pok. Mata (35), Jakov Antun Ivančević pok. Mata (43). Zatim je kao ribar i brodograditelj upisan Stjepan Ivančević pok. Mata (47), a kao brodograditelj i patrun peliga Stjepan Ivančević Petrov. Nadalje kao brodograditelj i pomorac Petar Antun Ivančević pok. Petra. Trgovac je tada Pasko Ivančević pok. Frana, a patrun koji plovi s brodom Sebastijan Stjepan Ivančević.[48]

[45a] A.g. 1811 Trgovina R 6—10 No 2674/698.
[46] A.g. 1811 Crkovno R 3—6 No 2687/225 prilog.
[47] D. Mandić, Chroati Catholici Bosnae et Hercegovinae... Chicago—Roma 1962.
[48] A.g. 1808 No 2970; 1809 F XVI/30 prilog; Registre de recette f. 36.

U g. 1812. zapisani su još ovi: Stjepan Ivančević pok. Nikole (40), Jakov Ivančević pok. Stjepana (24) kao patrun bracere, Ivan Ivančević zvan Plamianin (21). Te iste godine dva Ivančevića bila su optužena za gusarstvo, jer su pokušala skupa s još trojicom da u uvali Luci kraj grada Korčule ukradu barke s teretom vina. Skupa s jednim engleskim brikom pobjegli su u Albaniju, da se poslije nekog vremena vrate u Korčulu, gdje su bili zatvoreni, a ujedno su morali izdržavati karantenu. To su bili Frano Ivančević Jakovljev i Frano Ivančević Paskov.[49] Ribara Paska Ivančevića g. 1812. neprijatelj je zarobio skupa s barkom i mrežom. Iste godine Stjepan Ivančević, zapovjednik broda *L'unione*, polaže zakletvu vjernosti i poslušnosti na carski ustav. Godine 1813. Frano Ivančević dezertira s vojnog broda *L'entreprise* koji je spadao pod vojni odjel u Dubrovniku. U popisu muškaraca rođenih 1790. i 1791. od kojih je g. 1812. trebalo novačiti pripadnike za Narodnu stražu i topnike za obalnu stražu spominje se mušketir Mato Ivančević pok. Stjepana.[50]

Unatoč velikom iseljavanju danas (1971) u gradu Korčuli ima još potomaka Ivančevića, a nadimci su im Bluda, Mare i Metar.[51]

Poddelegatov izvještaj od 6. I 1813. Mjesec dana prije napuštanja Korčule (koje je uslijedilo zbog zauzeća otoka sa strane Engleza) na intendentovo traženje iz Dubrovnika poddelegat Kaboga mu 6. siječnja 1813. šalje opširan izvještaj o stanju u svom distriktu.[51a] Izvještaj obuhvaća uglavnom gospodarsko stanje otoka s podacima o poreznom opterećenju. Kaboga dalje u njemu govori o trgovini, poljoprivredi i o dva najvažnija korčulanska obrta: brodogradnji i kamenoklesarstvu, a također o zdravstvu, vjerskim prilikama, sudstvu, o općinskim prilikama i dr. Izvještaj je zanimljiv i s obzirom na osobe koje su tada u francuskoj državnoj službi zbog opisa njihova rada i njihovih značaja, kako ih procjenjuje Kaboga. Zbog svega toga spomenuti izvještaj donosim u cijelosti u dodatku.

Pad Korčule u engleske ruke. Kako je Korčula kapitulirala pred Englezima saznajemo iz opširnog izvještaja poddelagata Kaboge koji je 6. II 1813. iz Orebića poslao intendentu u Dubrovnik.[51b]

Posljednjeg dana mjeseca siječnja g. 1813. došao je u Korčulu pukovnik Vialla, a odmah sutradan 1. veljače prosule su se glasine

[49] A.g. 1812 Sud R 2—5 No 44/4 prilog.

[50] Pisac ovih redaka već godinama skuplja podatke o rodu Ivančevića koji je raširen po svim republikama SFRJ, a i po inozemstvu. Budući da je građa vrlo opširna pisac na njoj stalno radi.

[51] O nadimcima na otoku Korčuli vidi M. Gjivoje, Otok duhovitih nadimaka, Zbornik otoka Korčule, Zagreb 1970, 260—263.

[51a] A.g. 1812—1813 Dopunjci 21, bez signature.

[51b] A.g. 1813 Int. služba R 1—4 No 594.

da su neprijateljski brodovi u lastovskom kanalu i u istočnim morskim vodama otoka Korčule. Odmah se sastalo vijeće sastavljeno od svih upravitelja vlasti i ureda u prisustvu zapovjednika mjesta kapetana Vincenta i vijećalo se o prehrani, streljivu i vojnoj snazi grada za slučaj da ga neprijatelj napadne. Ujedno su odmah poduzete neke mjere opreza. Naime, prenijelo se nešto žita iz predgrađa u grad, a također i nešto topova sa različitih bokeljskih brodova i s jednog korsarskog broda[52] koji su se tada našli u luci. Te su topove postavili dijelom na istaknutim mjestima izvan grada, a dijelom u luci. Spomenutog dana uvečer vidjelo se doploviti s istočne strane otoka jednu fregatu, jedan brik i jednu topovnjaču s nekoliko velikih neprijateljskih čamaca. Fregata se usidrila blizu Orebića, a drugi su je brodovi okružili. U toku noći neprijatelj se iskrcao u Lumbardi. Vidjevši da je neprijatelj zaposjeo uzvisine Sv. Luke i Sv. Vlaha i tu smjestio topove, a raspolažući s malo vojnika, Korčulani se odlučiše povući u grad i odatle ga braniti.

Dana 2. veljače, dok se brik približavao gradu, opazili su da je neprijatelj na brežuljku Sv. Vlaha istakao pregovaračku zastavu. Pukovnik Vialla nije pristao na pregovore, pa je brik otvorio topovsku vatru na grad. Gradski topovi su odgovorili i već s drugim hicem pogodili trup brika. Brik se na to sklonio na sigurno mjesto na zapadnoj strani grada i tu se usidrio. Nakon toga je ušla u borbu topovnjača koju su Korčulani već s trećim hicem pogodili, pa se s prostim okom moglo vidjeti kako joj krma tone. I topovnjača je bila prisiljena da se makne, pa se usidrila blizu brika. U toj su se borbi istakli Vinko Dimitri i kapetan domaćih topnika Gašpar Mirošević. Istodobno dok se vodila borba s brodovima grad je bio napadnut s kopnene strane. Neprijatelj je jakom puščanom vatrom sasuo grad, koji je istom mjerom odgovarao. Tom prigodom bio je ubijen općinski poslužnik Ivan Marinović. Čini se da je to bila jedina žrtva ove bitke za Korčulu, jer se neka druga ne spominje u Kaboginu izvještaju.

Idućeg dana tj. 3. II i engleska fregata i topovska baterija s brežuljka Sv. Vlaha nastavili su bombardiranje grada. I u ovom okršaju Korčulani su nekoliko puta pogodili fregatu oštetivši joj stražnji jarbol i učinivši ga nesposobnim. Međutim grad je počeo pokazivati slabosti i uvidjelo se da se neće moći odoljeti jakom pritisku, jer je ponestajalo streljiva, ručice kojima se upravlja to-

[52] To je bio brod *La Frezza* iz Ankone, zapovjednik kap. Dominik Bruscia, koji je u prošlom mjesecu siječnju 1813. zaplijenio dva broda i doveo ih u Korčulu. Oba broda su bili trabakuli, i to: *S. Antonio*, kap. Josip Nania iz Tranija, italske zastave, s teretom soli (kg 78.554) iz Levkasa (Santa Maura) koju je francuska vlast iskrcala u Korčuli (vrijednost 80.000 franaka) i *La providenza*, austrijske zastave, koji je dolazio iz Trsta i Visa s teretom sukna, tkanine i žive (vrijednost 260.000 franaka). A.g. 1813 Mornarica R 1—8 No 830, 841, 1067.

povima polomile su se, topovska postolja su se oštetila, jedan je top neprijatelj posve onesposobio, a i topnici su već bili umorni od neprestanog rada od dva dana. U takvom kritičnom položaju u kakvom se nađoše Korčulani neprijatelj je ponovno tražio pregovore. Sastalo se ratno vijeće i unatoč suprotstavljanju vojnog zapovjednika odlučilo pristati na uvjete koje je neprijatelj postavio. Prema tim uvjetima sutradan tj. 4. II na podne trebali su Francuzi da napuste Korčulu. Za cijelo vrijeme borbe Korčulani su se nadali da će im s Pelješca stići pomoć, ali to nisu dočekali.

Na žalost, u arhivu francuske uprave nisu sačuvani uvjeti pod kojim se u Korčuli francuska posada predala Englezima. Te je uvjete pukovnik Vialla poslao generalu Pacthodu, a Kabogin je primjerak uvjeta ostao s njegovom robom u Korčuli. Uzalud su francuski službenici nastojali da sobom ponesu državni novac, korsarski brod i arhiv. O tim njihovim trima nastojanjima iznosim ove pojedinosti:

1. Između državnog novca po svoj prilici nalazio se i novac koji je kapetan spomenutog korsarskog broda (vidi bilješku 52) bio predao 20. siječnja francuskoj vlasti u Korčuli: 1500 efektivnih kolonata, 620 peča po 12 karlina i 70 unča zlata, da to doznači u Anconu njegovoj luci pripadnosti, kako su to propisivale tadašnje odredbe korsarenja.[53]

2. Kaboga se zalagao da bi spasio spomenuti korsarski brod koji je vrijedio 25.000 franaka ne samo zbog njegove vrijednosti nego što mu je njegov kapetan Dominik Buscia pomagao i kod obrane grada. On je iskrcao s broda dva topa i smjestio ih na rtu kraj samostana Sv. Nikole i odatle pucao na brodove sve dok mu Englezi nisu došli iza leđa na uzvisini Sv. Vlaha. Na to se Buscia povukao u grad i odatle nastavio gađanjem iz topova. Međutim, kako smo gore vidjeli, Englezi su brzo skršili taj otpor. U svom izvještaju kapetan kaže da su braniocima bile iskazane vojničke počasti *(gli onori della guerra)* te da je i on u tome bio uključen. Zatim je preko Orebića i Trpnja stigao u Dubrovnik.[54]

3. Čini se da je francuska uprava u Dubrovniku i Korčuli arhivu posvećivala veliku brigu, jer osim vojnih spisa, od kojih je vrlo malo sačuvano, drugo je gotovo sve na mjestu. Ta se briga o arhivu, kako vidimo, pojavila i u času kada je arhiv francuske uprave u Korčuli pao u engleske ruke.[55]

[53] A.g. 1813 Mornarica R 1—8, No 1067.
[54] A.g. 1813 Mornarica R 1—8 No 1067.
[55] Francuzi su u Dubrovniku saznali da su Englezi u Korčuli kod Demanijalne uprave zaplijenili uredovni papir s utisnutom pristojbom *(carta bollata)* i prenijela ga na fregatu. Stoga su okružnicom obavijestili sve podređene da pripaze da ne bi netko zlorabio taj papir. A.g. 1813 Drž. imanja R 1—10 No 631.

Ali engleski zapovjednik nije dopustio da se udovolji tim traženjima, a niti da se otok i dalje upravlja prema francuskoj civilnoj upravi, kako je to Kaboga bio predložio. Stoga je Kaboga odlučio otići na Pelješac, što je i učinio dana 5. veljače 1813, prebacivši se u Orebiće skupa s pukovnikom Viallom. Prema njegovim riječima otpratilo ga je s obale, gdje se ukrcao u čamac, mnoštvo naroda pozdravljajući ga šeširima i rupcima. Mnogi su njegovi prijatelji plakali ne obazirući se pri tome na nazočnost neprijatelja. Već sutradan po dolasku u Orebiće Kaboga izdaje proglas pučanstvu da, kao što je zabranjen promet s Visom isto tako je do daljnjeg naloga zabranjen promet ovog pelješkog područja s Korčulom i Lastovom. Prekršitelji će biti kažnjeni istom kaznom koja je na snazi za promet s Visom.[56]

Engleski kontraadmiral sa svojim vrhovnim štabom već se 14. III 1813. sastao u kući bivšeg gradonačelnika Miloša i tu je tada izabrano vijeće od šest članova. Za predsjednika je izabran Miloš, njegov sin za tajnika, a članovi su bili Biličić, Vinko Dimitri, Nikola Žaknić, Jerolim Arneri i Ivan Ivanišević. Imenovanja nisu prihvatili Biličić, Arneri i Ivanišević.[57]

Prema tiskanom oglasu Glavne carinarnice u Dubrovniku izdanom još 10. I 1813, trebala se u Korčuli dana 1. III 1813. održati javna dražba zaplijenjenih barki i to: dviju turskih zaplijenjenih još iz g. 1810, od kojih jedna s teretom suhih grožđica i jedna prazna bracera patruna Stjepana Salomonea, koja je g. 1811. došla s Visa. Engleska okupacija Korčule omela je ovu dražbu zakazanu za ožujak 1813.[58]

Za svoje uprave francuska je vlast poduzimala različite mjere da bi očuvala zdravstveno stanje svog područja i spriječila unos zaraze s neprijateljskog područja, o čemu je bila obaviještena s raznih strana. Poduzimala je i cijepljenje stanovništva protiv boginja. U tu svrhu Kaboga je iz Orebića izdao naredbu: 1. da barke trebaju da ostanu samo tamo gdje se nalaze zdravstvene straže, a ne negdje drugdje i 2. da se nijedna barka ne može odalečiti od obale bez dopuštenja službenika zdravstvene ispostave, kojem na povratku treba da položi račun o svojoj odsutnosti.[59]

[56] A.g. 1813 Int. služba R 1—4 No 594. Redarstvo R 1—7 No 661.

[57] A.g. 1813 Int. služba R 1—4 No 1070. P. Giunio u članku Otok Korčula pod engleskim protektoratom (Otkrića 1955, 6, 463) iznosi iz nenaznačenog izvora da je bilo osnovano »upravno vijeće otoka kojem je na čelu Mato Miloš, a članovi su mu: Vicko Dimitri, Aleksandar Giunio, Todor Andrić, Jure Cetinić-Longo i Frano Žaknić-Skoral«. Tako je valjda i bilo, ali kasnije, kad se ustalila engleska vlast i kad su imenovani drugi članovi umjesto onih koji su odbili imenovanje.

[58] A.g. 1813 Prihodi R 1—7 No 130 prilog.

[59] A.g. 1813 Zdravstvo R 4—9 No 883/211.

Tu u Orebićima Kaboga prima dekret kojim generalni guverner Ilirskih pokrajina imenuje za župnika u Blatu Petra Stipkovića na mjesto umrlog Frana Franulovića. Kako piše intendentu, on će taj dekret predati novom župniku »odmah čim se vrati na otok.«[60]

Dana 19. III 1813. u pola noći došli su u Orebiće oružani ljudi predvođeni od Frana Španića iz Korčule i engleskog časnika. Upali su u kuću u kojoj je stanovao Kaboga, oduzeli mu uredovne papire i pečat, i pod oružanom stražom odveli njega i Petra Dubravčića, koji mu je obavljao službu tajnika, u Korčulu. Bio je optužen što nije dopuštao promet Pelješčana s Korčulom. Odveden je bio čak u Vis i tamo je tu stvar uredio s engleskim kontraadmiralom, koji je uvažio njegov položaj, pozvao ga na objed i sutradan mu omogućio da se preko Korčule vrati u Orebiće. Zanimljiv je razgovor koji je Kaboga vodio u Visu s kontraadmiralom. Od toga spominjem samo da mu je kontraadmiral rekao da se na korčulanskim brodogradilištima već gradi više od 30 barki svake vrste. Taj njegov događaj bio je različito tumačen u Dubrovniku. Pomoćnik zapovjednika mjesta Vincent ga je optužio da je bio u neprijateljskoj špijunskoj službi i da je njegov bijeg na Vis bio sa ciljem da izbjegne suđenju. Međutim francuska vlast tome nije pridavala važnosti, jer je dobro poznavala Kabogu kao svog odanog privrženika od prvog dana njegova stupanja u francusku službu.[61]

Nakon gornje otmice, a u potrazi za sigurnijim mjestom Kaboga se premjestio u zaklonjenu Janjinu, *»Vilagio sicuro dalli insulti del nemico«*, kako je naziva njezin glavar Antun Nožica. Otamo nastavlja i dalje uredovati kao poddelegat Korčule.[62] Obavljajući tu sitne poslove on između ostalog sprema formulare koje treba popuniti podacima za općinu Korčulu i odgovara intendentu u Dubrovniku da će ih upotrijebiti kad neprijatelj isprazni Korčulu. Međutim zbog bojazni da neprijatelj zauzme Ston, 25. listopada 1813. piše mu intendent da pokupi sva pisma koja mu je on pisao od 15. VIII 1813. dalje i da dođe u Dubrovnik. Ali ni Dubrovnik od kraja siječnja 1814. nije više u francuskim rukama. Otada Kaboga, ne tražeći službu od Austrije, živi u tišini svog dvorca u Rijeci Dubrovačkoj.[63]

[60] A.g. 1813 Vjera R 1—7 No 1104 prilog.
[61] A.g. 1813 Int. služba R 1—4 No 1550; A.g. 1813 Sud R 1—9 No 1758/318.
[62] A.g. 1813 Int. služba R 1—4 No 3772, R 6—12 No 3775/338.
[63] A.g. 1814 Komorski poslovi No 2313.

PRILOG

Izvještaj korčulanskog poddelegata Vlaha Marina Kaboge od 6. I 1813. dubrovačkom intedentu o prilikama na otoku Korčuli

Provincie Illiriche
Provincia di Ragusa
No. 12 Curzola li 6 Genaro 1813

Subdelegazione di Curzola

Al Signor Lareinty Auditore al Consiglio di Stato, Intendente della Provincia di Ragusa

Per eseguire, quanto la mia insuficienza permette, gli ordini del Sig.r Intendente Generale, che lei ha avuto la bontà di comunicarmi col N. 5407 dei 29 scorso; m'afretto presentarle il seguente raporto sui diversi rami d'amministrazione in questo Distretto, in esercizio nel anno 1812 colle relative osservazioni, pregandola sugerirmi trovandole defetose perchè possa adatarmi.

Titolo 1.0
Contribuzioni

La contribuzione Fondiaria di Curzola è rapresentata dal decimo dei prodotti d'ogni genere che gli abitanti contribuiscono al Sig.r Duimovich Inprenditore, il quale per contratto esegvito a Macarsca in data 21 Agosto 1812 l'ha afitata per tutto l'anno 1815, amontante il lotto di Curzola a 18114 fr: 57 c al anno. Sopra questa somma principale sono stati inpostati 3043 f: 24 c per i centesimi addizionali che vengono incassati separatamente dal Sig.r Percetore delle Contribuzioni Dirette, e pagati in contante dai contribuenti. La contribuzione personale poi ascende a fr. 2997: 62 c.

La novità del sistema amministrativo recentemente ativato in questo Distretto non avendo alla popolazione dato tempo di conoscere l'ogetto dei sudetti centesimmi addizionali, i Ruoli dei qvali vennero fuoro solamente nel fine dell'anno, ha dato motivo ai malintenzionati di rapresentare quasi questo fosse un dopio angaridio sopra lo stesso ogetto, e d'alarmare la popolazione, come se il Governo cercasse oprimerlo con sempre nuove imposizioni: sarebbe dunque opportuno far atenzione qvalunque volta si dovesse attivare un articolo di contribuzione, abbinare il montante intero per rapresentarlo nello stesso tempo ai contribuenti, i quali meno vengono allarmati da quello che contribuiscono, che dal timore di nuove inpostazioni.

Per il riparto poi dei sudetti centesimmi addizionali sarebbe neccessario rifondere li attuali Ruoli, addatandoli alle Matrici, eseguite ultimamente colla diligenza del Sig.r Ghetaldi Controlore delle Contribuzioni Dirette di questo Distretto, con quella esatezza che lo distingue nelle sue funzioni, poichè gli atuali che servirono per la riscosione 1812; dietro i riclami, e le cognizioni locali da me stesso aqvistate; sono irregolarissimi quasi in ogni articolo col agravio degli uni; a scarico degli altri ne si può conoscere su qual base sono stati compilati, cio che venne rimarcato da questi Distrettuali.

Il Percettore delle sudette Contribuzioni è il Sig.r Dubravcich, personaggio d'onorati sentimenti atacatissimo all'atuale Governo, attento ed esatto nei suoi doveri.

Titolo 2

Amministrazione delle Finanze

Il Sig.r Niccolich Ricevitore della Dogana, venuto da poco a quel amministrazione, giovine di non molti talenti, ma che promette bene di lui aquistando esperienza: m'ha dato motivo in circostanze rimarcare la sua sincerità. È mancante di Preposti di fiducia per l'ogetto di contrabandi, e sarebbe oportuno fornirli dei forestieri, poichè in una ristretta popolazione com'è questa, i reciproci rigvardi impediscono l'esatezza nell'esecuzione dei doveri contro i proprj concitadini.

Le impostazioni relative alla Dogana sono generali nella Provincia, e sopra di ciò niente resta a rifletere in specialità per questo Distretto.

Il Sig.r Rossi Ricevitore del Demanio si distingue col suo zelo nel procurare l'entranze diretto dal Sig.r Inspetore della Provincia, rispetato in qvesto Distretto per la sua abilità unita alla retitudine, ed al eqvità fra gli interessi del Governo, e degli abitanti.

Titolo 3.0

Industrie, Arti, Comercio, Agricultura

1.0 Gli abbitanti del Distretto generalmente idioti, e rozzi non hanno alcun industria ecetto le seguenti arti. Il Borgo di questa Città è popolato di Protti, e Maestri Costruttori dello Schero; l'incaglio di Navigazione e del comercio avendo diminuito le risorse a questi artefici che non hanno altre risorse di susistenza ha indotto il magior numero ad emigrare, ciò fà vista d'ochio deperire qvesta arte tanto utile; contrariata ancora dai rigori dell' amministrazione forestale nel taglio del legname neccessario che fornisce quest'Isola. Qvando, a mio credere, sarebbe opportuno al Governo, ed utile a questi abitanti cercare i mezzi d'incoragine, e sostenere quest'arte.

La situazione di questo Schero in un Isola circondata da Lagosta, Meleda, e Lesina tutte provedute di boschi, i qvali in pochi anni sottò la sorveglianza dell'amministrazione forestale potrebbero diventare ragvardevoli, merita d'interessare il Governo per la sua conservazione. I mezzi sarebbero; impedire l'emmigrazione con una rigorosa sorveglianza della polizia; cio che non è sperabile trovare in questi abitanti più atacati al proprio interesse, che ai loro doveri, per i quali credono sufficienti le aparenze. Sarebbe perciò oportuno, come ho avuto l'onore d'osservarle altre volte un Uffiziale di Giandarmi il quale m'ajutasse sorvegliare gli stessi esecutori, e sorveglianti del esecuzione degli ordini. Si potrebbe ancora scegliere fra i stessi artisti uno che sorvegliasse ai movimenti dello Schero nel materiale, e nel personale con un esatto giornale ostensibile ad ogni richiesta, il timore forse d'esser scoperti a non poter più ritornare nella patria, ovviarebbe una parte dell'emmigrazioni; questo incarico io avevo dato al Podestà, il quale ha incaricato un Agiunto, che agisce in polizia; ma come conosco per vie indirette; senza alcun efetto.

Bisognerebbe poi afacilitare il taglio di legname inserviente alla costruzione col dare istruzioni relative all'amministrazione forestale ricercandoli un progetto per combinare le viste del Governo sulla conservazione dei boschi; e quelle che potrebbero essere non meno interessanti per la conservazione dello Schero.

2. L'arte di Taglia-pietre. Questi si esercitano nel opere di scarpello, del quale esistono le miniere sul scoglio Vernik mezza lega distante da questa Città, ed anche nei suoi circondarj, e forniscono la sussistenza a cinquanta famiglie incirca d'artisti, dieci, o duodeci dei quali sono atti ancora a concepire, ed eseguire pezzi d'architetura, con mediocre riuscita.

3 Comercio. Questo si riduce a 20000 barili incirca di vino che si esporta dei 50000 incirca che ne produce l'Isola negli anni mediocri; e l'introduzione di duodeci, in qvatordeci milla staja veneti di biade per consumo degli abitanti e della riviera di Sabioncello; qualche picola qvantita di panni, tele ordinarie, e masserizie di casa.

4 Agricoltura. Ecetuate le vigne, le quali, negli anni mediocri, producono 50000 barili di vino negli altri prodotti, o non è conosciuta, o è assai trascurata; il numero degli abitanti non è proporzionato al estesa del suolo, il qvale perciò resta nella maggior parte incolto. Le costiere di mezzo giorno dell'Isola sarebbero oportune alla piantagione dell'Ulivo, ma niente essendo conosciuta da questi abitanti la maniera di coltivarli il redito di quelli che hanno, i quali apena forniscono il necessario all'Isola, li disanima a piantare le altre.

Ho creduto introdurre le patate, che sarebbero utili in deficienza del grano; che l'Isola non può produrre per tre mesi di consumo; ma o che il tereno non le vuole, o che non si conosce la coltura, non hanno fruttato nell'anno scorso: non ommetterò però di tentarlo nuovamente.

Titolo 4
Strade, e Navigazione interna

1.0 Le strade sono inpraticabili, formate solamente dai piedi dei viagiatori. La miseria ed il picol numero d'abitanti non dà mezzi per pensarci a farle migliori anche in grado mediocre.

2.0 Non esendoci riviere, ne fiumi, ne laghi non v'è alcuna navigazione interna.

Titolo 5
Sanità

La Sanità è amministrata da un Uffizio composto di quatro Membri, presieduto dal Subdelegato; residente nel capo luoco; subordinato al Consiglio di Ragusa; uno per setimana sorveglia al emergenze del momento; e prestano il servizio gratuito; ha un Canceliere col apuntamento di 50 franchi per mese e 20 franchi per le spese del bureau, ed il fante col apuntamento di 20 franchi al mese. Per il circondario poi in ogni villaggio v'è un assistente scelto fra i più inteligenti abitanti, il quale sorveglia colle guardie; che nelle atuali circonstanze, sono ordinate lungo tutto il litorale a vista una dell'altra; per impedire l'abuso negli approdi. E questi pure prestano il servizio gratuito.

Quanto al sistema di sorveglianza, non saprei cosa si potrebbe fare di meglio; quanto al organizazione dei membri, questa potrebbe dipendere dalle regole generali.

Titolo 6
Culto, ed influenza dei suoi Ministri

La sola Religione Catolica è esercitata in questo Distretto. I preti sono generalmente ignoranti, ne hanno personalmente alcuna influenza politica; gli abitanti però sono atacati materialmente alla religione, e si compiaciono vedere lusingati gli ogetti, che la rigvardano. I Frati di S.n Francesco, che hanno un Convento sullo Scoglio Badia, distante due miglia dalla Città potrebbero influire in circostanze, e formano un partito con i Nobili, e possidenti abitanti nella Città, che inpongono, ed influiscono singolarmente sopra i campagnioli.

Titolo 7

Giudicatura

La Giustizia è amministrata dal Sig.r Billinich Giudice di Pace; di non molti talenti, ma per la sua incorrutibilità, prudenza, e moderazione ottimmo per gli ogetti di conciliazione. Nella giustizia punitiva, incapace di molestare alcuno indebitamente, alquanto facile però a lasciarsi sedurre dai riguardi verso quelli che l'avicinano, o che si distingvono fra gli abitanti.

Titolo 8

Autorità Municipale e Funzionarj che ne sono investiti

La Comune di Curzola ha per Podesta il Sig.r Milosc avocato di suficienti talenti, e pratica; caustico di caratere scaltro per cogliere le circostanze, ed addatarsi al momento, ma poco sincero. Il Sig.r Ivaniscevich primo Agiunto, avocato pure di suficiente pratica; ma seducibile dal interesse ha bisogno d'essere sorvegliato nelle sue funzioni. Secondo Agiunto Dimitri; avocato di classe inferiore considerato generalmente di buon morale, non ho avuto motivo di rimarcare i suoi sentimenti verso il Governo. I Membri poi del Consiglio segvitano la volonta degli Uffiziali che li compongono.

Blatta per la sua situazione, al estremita occidentale dell'Isola, in vicinanze al nemico avrebbe bisogno nell'amministrazione Municipale di sogetti inteligenti, ed attivi, ed influenti cio che non è l'atuale Podesta Sig.r Cettineo, si distingue però col onestà, che lo rende incapace d'abbusare per malizia. L'Agiunto Sign.r Cugnascich, sarebbe più inteligente, e più influente nella popolazione, ma si fà riguardi di agire. Il secondo Agiunto Sig.r Xahnich uomo materiale ma onorato. Dei membri del Consiglio non è venuta la nomina.

Il Sindico di Smoquiza, ricco abitante di quella Comune; Tomascich, libero nelle sue azioni atento nell'esecuzione degli ordini del Governo, sacrifica l'aderenza dei suoi convilici al zelo dei suoi doveri. L'Agiunto Laus onesto uomo, ma zotico, ed illeterato.

Il Sindico di Raciscchia, come il più benestante di quel vilaggio impone agli abitanti, di buona morale, d'onorati sentimenti, ma zotico, ed illeterato ciò che lo renderebbe insuficiente, se la sua Comune fornisse uno migliore. L'Agiunto Mazuranna, ha le stesse qualità del Sindico.

In generale eccetuata l'amministrazione Municipale di Curzola, alla quale non manca che l'ativită per rendersi suficente nel nuovo sistema; gli altri, o illeterati, o zotici molto tardi si possono rendere suficienti per agire da se stessi; non essendo suscitibili a formarsi l'iddea dei più facili ogetti; ed i Paroci, che li potrebbero sostenere, sono ignoranti al pari di loro.

Titolo 9

Conscrizione

Nell'anno 1812 non è stata fatta la conscrizione in questo Distretto; ogni qualvolta però si dovesse fare, sarebbe bene, che gli ordini venissero secreti per preparare i preliminari, e sarebbe neccessaria la presenza d'un distacamento di Giandarmi, per impedire possibilmente l'emigrazione, la quale sarebbe numerosa senza forti ripari; ed avere una forza più efficace di quella, che si potrebbe sperare dalla Guardia Nazionale, per esegvire la riunione.

Ho l'onore pregarla gradire l'ommaggio della mia più alta stima

Il Subdelegato
Caboga

P.o li 11 Genn.o 1813.
N.o 161 A/a
A.g. 1812—1813 Dopunjci 21

THE ISLAND OF KORČULA UNDER THE FRENCH (1806—1813)

Summary

Availing himself of an excellently preserved archive of the French administration of the island of Korčula (1806—1813), which is kept in the Historical Museum of Dubrovnik, the author presents in this treatise the political, economic and in part also military circumstances reigning in this time on the island, and especially in the town of Korčula.

From the year 1812 onwards this island was under the administration of the sub-delegate Vlaho Marin Kaboga, a Dubrovnik estate owner and great Francophile. In this position he lived to see also a British occupation of the island, so that much interest lies in his report dated 6th February, 1813, which he had sent from Orebić to his chief in Dubrovnik. This report has been dealt with exhaustively in the last chapter under the title »The Fall of Korčula into English hands«.

The author has divided the treatise into several chapters, so it is not difficult to obtain an insight into the number of inhabitants in the period in question, into the communal administration, national guards, conditions in the church and brotherhoods, Napoleon's road and participation of the Korčula people in its construction. In a number of chapters the author deals with the economic circumstances, agriculture, cattle-raising, shipbuilding and the like. Most interesting is a list of names of Korčula's shipbuilders, of whom in 1812 there were 116 present, and 66 absent. The author also reviews the names of stone-masons and traders.

The author, who has been concerned also with studying the spread of the surname Ivančević in Yugoslavia, found also in the period of the French occupation most interesting data on this family in Korčula, and he presents them in the work.

At the beginning of 1813, the sub-delegate Kaboga had sent to the Dubrovnik authorities an exhaustive report on the various branches of administration in his district of Korčula. Because it is so interesting, this report is presented in its original in the annex to this treatise.